

Niklas Frank

Bratře Normane!

„Můj otec byl
válečný zločinec,
ale mám ho rád“

OMNIBOOKS

S předmluvou
Petra Pitharta

Niklas Frank

Bratře Normane!

„Můj otec byl válečný zločinec,
ale mám ho rád“

OMNIBOOKS

2014

Niklas Frank
Bratře Normane!

Copyright © 2013 by Verlag J. H. W. Dietz Nachf. GmbH
This edition published in agreement with the Proprietors through
PNLA/Piergiorgio Nicolazzini Literary Agency

© 2014 Translation Vlastimil Dominik
Překlad básní Zbyněk Fišer

ISBN 978-80-87788-16-5

Věnováno Hanno

PŘEDMLUVA

ČÍST, ANEBO NEČÍST?

Raději snad tuto krutou, nelítostnou knihu nečtěte. Máte zapotřebí, abyste byli zatahováni do nechutných hlubin duše jednoho válečného zločince a jeho rodiny? Když se do čtení přece jen pustíte, stane se vám nejspíš, že si pomyslíte: to už musíme být u samého dna lidské nízkosti... Ale tu se doma u Franků otevřou nové prostory zla, na které je třeba ptát se dál. A hned za náznaky nahlédnutí viny či lítosti budete vtaženi do dalších temných slujů útěšných lží.

Nejmladší syn „Řezníka Poláků“, generálního guvernéra okupovaného Polska Hanse Franka, dnes už pětasedmdesátiletý Niklas Frank, se nezastaví před ničím. Nestačí mu, že již napsal krutou knihu o svém otci – toho v ní doprovodil až na popraviště, jako kdyby byl sám když ne jeho katem, tak alespoň dohlížejícím lékařem; nestačí mu, že pak napsal i o své kruté, chladné matce; měl před sebou pořád ještě „nepopsaného“ staršího bratra Normana. Jediného z pěti sourozenců, který byl ochoten podrobit se nekonečnému, mučivému tázání. Ačkoli čím více se blížil smrti, tím více prý svého otce – miloval...

Snad všechno, úplně všechno bude v knize nakonec odhaleno, nic nezůstane vskrytu, ale čtenáře varují: úleva, natož katarze se na poslední stránce nedostaví. Stejně totiž nepochopíte, jak mohl otec Frank páchat tolik zla a přitom ani jeho žena, jeho dcery a ani dva z jeho tří synů nedokázali uznat otcovu vinu. Projevit lítost. Otce obdivovali, ba zbožňovali. Občas byli ochotni cosi připustit, ale pak to zase rychle vzali zpátky. Tak to dělali celý život.

Ne, beru své varování zpátky: musíte tuto knihu číst! Není totiž jen o Hansu Frankovi, o jeho silné, chamtivé, bezohledné ženě, slepé k utopení kolem, není ani pouze o jejich dětech. Ta kniha je také o vině, o odpovědnosti nacistické, německé, a to se týká nejen milionů Židů

a Poláků, které mají Frankovi na svědomí, ale i nás Čechů, Moravanů a Slezanů. Po nich a po Romech bychom přece přišli na řadu my.

Autor nás přiměje, abychom s ním odkrývali jednu vrstvu přiznaných vin za druhou, vrstvy vin, proložené vrstvami pokrytectví a zapírání: v jedné se činí pokání a omlouvá se, další je ale vrstva hrdosti! A pod ní se nacházejí ještě další a další vrstvy. Musíte text číst, aby vás napadlo, že to všechno možná nemáme definitivně za sebou.

Musíte? Nebudete patřit mezi ty, kteří knihu odloží nedočtenou? Počítejte předem s tím, že autor vás nešetří ani nejmorbidnějších detailů bratrovy pitvy. Ano, pitvy jeho těla; ocitnete se totiž s autorem a jeho bratrem nejen nad nekonečnými lahvemi „šnapsu“, kdy se pitvá duše, ale také v opravdové pitevně: Norman ještě před smrtí daroval své tělo nemocnici... Když pitvat, tak pitvat! Se zkušeným patologem a vyděšenými studenty medicíny. Máte ale zapotřebí poznat do detailů všechny Normanovy tělesné orgány a dozvědět se vše o jeho fyzické schránce? Při té příležitosti též o jeho cynických vztazích k ženám? Chcete o tom všem vědět? Souvisí to s otcem obou bratrů a s jeho vinami? S Normanovým uhýbáním před pravdou? Autor si to zřejmě myslí.

Ba ne, musíte knihu číst, protože až ji otřesení anebo s rozpaky, možná s ošklivostí zavřete dočtenou, budete vědět mnohem víc o tom, co především dalo nacismu jeho virulenci, důslednost, bezohlednost. Že to byla určitě i hrabivost, touha po bohatství. Po dalším a dalším „životním prostoru“. Ale bylo to hlavně neotřesitelné, nacisty a Hitlerem Němcům vštěpované vědomí jejich nadřazenosti nad ostatními národy. V této knize nad Poláky a Židy. Vědomí, které si Němci ochotně přisvojili. Slova, jimiž se v rodině Frankových mluví o příslušnících těchto méněcenných pronárodů, předem ospravedlňují to, jak s nimi potom bude zacházeno. Pochopíte, proč panstvu na krakovském hradě nepřipadalo hrozné, když byli před jejich očima mučeni a vražděni nevinní lidé. Vždyť oni sami, Frankovi, vůbec nikdy nikomu osobně neublížili, to jen jejich podřízení. Anebo muži SS, na ty se vždycky všechno ochotně svede...

Celou knihou vám Niklas Frank bude názorně předvádět, jak v našich duších pracuje ten velký vysavač paměti, jak zároveň něco víme i nevíme a jak je ten stroj na zapomínání o to silnější, oč více se naše vzpomínky týkají našich blízkých a našeho národa. A tak si myslím, že Němci zřejmě dodnes vědí i nevědí zároveň, chtějí i nechtějí vědět. Ale jenom oni?

Přesto tuto knihu raději nečtete. Právě toto vás bude napadat: co všechno z toho hrozného není jen a jen nacistické, ale přímo německé? A to jsou tuze nebezpečné, nejen, jak se říká, „politicky nekorektní“ myšlenky. Bezbranně se k nim přiznává i sám autor. Na jedné besedě se čtenáři je všechny osočí: „Nikomu z vás nevěřím!“ Ať chcete nebo nechcete, budou ve vaší hlavě nutkavě kroužit myšlenky kolem přízraku kolektivní viny, a vy přece dobře víte, že žádnou takovou vinu připustit nikdy nelze. Vzápětí se neubráníte otázce, zda by se tolikerého zla nemohli dopouštět i příslušníci jiných národů, pokud by propadli zlu, pohrdání a nenávisti k jiným národům, rasám, menšinám, podobně jako mu propadlo tolik Němců...

Nečtete to, sami budete nakonec chtět nechtět nenávidět tu početnou počestnou rodinku Frankovic, otce, generálního guvernéra okupovaného Polska, a jeho bezcitnou, hrabivou ženu, ale bude vám to málo a budete pochybovat nejen o Němcích, ale i o lidstvu vůbec. Máte to zapotřebí? Nenávidět? Budete mít mnohokrát chuť knihu od sebe odmrštit, třeba to i uděláte. Ale řekl bych, že ji z podlahy zase seberete a vrátíte se k ní...

Pokud ji tedy přece jen přečtete, dozvíte se o obluzující síle slov, která dokážou všechno pojmenovat a odhalit, ale ještě mnohem více zastříť, rozmazat. Autor se přiznává: „... po otci jsem užvaněný, po matce zase rád píši.“ Budete se ptát, zda tolik kýčovitě, moralizující a cituplně užvaněnosti patří právě jen sofistickým zločincům, kteří sedí na lavici obžalovaných, a kolik z ní ovládáme i my sami v situacích nekonečně banálnějšího zla svých všedních dnů. Předvede se vám, jak ochotně je člověk schopen sám sebe obludit i pánbíčkářstvím, jakkoli oportunním, neupřímným, ale zřejmě tak útěšným.

Musíte číst tuto knihu, abyste pochopili, že nestačí buldočí vůle k vyslovení kruté pravdy nejmladšího syna Frankových, autora knihy, protože nejde jen o individuální psychologii a psychopatologii členů rodiny, ale také o kolektivní psychologii když ne národa, tedy určitě davu, fanatických zástupů nejen na onom proslulém norimberském shromaždišti, ale i v tisících průvodů té doby s pochodněmi i bez nich.

Hádám, že knihu přece jen dočtete, když záhy přijdete na to, že se odehrává nikoli za války v Krakově na královském hradě Wavel, ale především dnes. Oba bratři celé noci popíjejí a vzpomínají i zapomínají v této době, tedy před pár lety v soudobém Německu, v soudobé Evropě. Ta současnost je v knize přítomna stejně silně jako minulost.

Nemůže vás nenapadnout, že poválečná denacifikace byla zřejmě jen mělká. Niklas Frank o tom mluví na jiném místě: ano, „Nebyla vůbec důkladná!“. To je zřejmě jen naše zdejší, česká iluze: všichni se „vyrovnali s minulostí“, jen my ne... Denacifikace podle něj „skončila už v roce 1951“. Pak, když přišla studená válka a začalo se zbrojit, vláda prý řekla vítězům: dost! Nebo s námi, zejména při zbrojení, nepočítejte... Spousta zločinců byla tehdy omilostněna. „Nastalo velké mlčení, které prolomili až osmašedesátníci. Široké vrstvy ovšem o vině a uznání viny nechtějí nic slyšet...“, říká autor v jednom rozhovoru.

V knize se ocitáme v současnosti právě i s pošetilými českými výtkami, vznášenými těmi zřejmě jedinými spravedlivými. Těmi, kteří se znovu a znovu se vztyčeným prstem táží: kdy už se i my konečně vyrovnáme s minulostí? Jako Němci! Ukazují přitom vždycky na jiné: vy to vyrovnání proveďte! Vy se vyrovnajte...

Tvrdím, že s minulostí se nikdy nevyrovnáme! S minulostí se nikdy nesmíme přestat vyrovnávat, a to se může, snad, částečně dařit jen tehdy, když bude dost těch, kteří při tom všem budou vědět, že žádného konce to vyrovnávání nemá. Nakonec odejdeme z tohoto světa a budou v tom pokračovat naše děti. Snad. A pak jejich děti.

Také doufám, že s Niklasem Frankem čtenář pochopí, že srovnávání míry zrůdnosti totalitárních režimů je od ďábla, protože vede k nivelizaci, relativizaci: srovnává se vždycky jen srovnatelné, ale zrůdnost totalitárních režimů je neopakovatelná. V jejich právě že osobitě zrůdnosti byla jejich nebezpečná přitažlivost.

Minulost se nás drží jako klíště. A nepustí. I když se ji pokoušíme vykrotit z duše jako ten odpudivý hmyz z těla. Nejde o sebemučení vyznáváním vin. Autor na jiném místě říká: „Já se vůbec nemučím. Já se jenom ujišťuju a taky si připomínám, jak skončí člověk bez občanské kuráže.“ Místo sebemučení je třeba se zcela konkrétně, znovu a znovu ptát, vypyávat: Jak to tenkrát bylo? Co jsi udělal ty? A co na to říkala máma? Proč jsi neudělal to a to, když to jiní dokázali? Třeba strejda Karel! Co sis o tom tenkrát myslel? A co si myslíš dnes?

Niklas Frank nám předvádí, jak se to vypyávání dělá.

Zřejmě to dost bolí. Když to ale přesto zvládneme, budeme se moci méně obávat budoucnosti.

Petr Pithart

„TÍM SE KONEČNĚ ODFIKNE VŠECHNO, CO SE K SOBĚ PO CELÝ ŽIVOT NEHODILO“

Teď tady leží, můj bratr Norman. Mrtvý. V ohromném preparačním sále anatomie mnichovské univerzity. Až do poslední žilky napumpovaný vysokoprocentním alkoholem. „To by se mu líbilo,“ říká profesor. Usmíváme se. Protože jsem byl v době Normanovy smrti na cestách, mnichovská anatomie mi výjimečně dovolila, abych ještě jednou viděl svého posledního sourozence, tu hlavu skopovou s mdlým rozumem, než ho rozkuchají. Vyprávěl jsem profesorovi o Normanově alkoholismu.

Ovšem tuhle břechku, ve které je konzervovaný, by pil jenom ve svých nejčernějších chvílích beznaděje. To by přilezl po všech čtyřech po chodbě, ve tři v noci, a blábolivě by prosil o chlast: 15,6 litru 96procentního etanolu, 192 mililitrů 37procentního formaldehydu, 180 gramů polyethylenglykolu „300“, 180 gramů polyethylenglykolu „1500“, 476 gramů chloralhydrátu, 140 gramů alkylbenzyltrimethylamoniumchloridu, 144 mililitrů morfolinu a 18 mililitrů hřebíčkového oleje.

Tomu hřebíčkovému oleji by se krákoravě zasmál. Po jedné operaci zad mu lékaři při vytahování anesteziologického tubusu průkopnický vyrazili většinu předních zubů.

Onoho 26. listopadu 2009 je tato tělesná troska už skoro osm měsíců mrtvá. Tenhle osmdesátiletý člověk v noci na 31. března 2009 zemřel ve své posteli. Prostě jen tak.

„Prostě jen tak“ ale nikdy žít nemohl. Nemorální rodiče zapletení do zločinů proti lidstvu a lidskosti. Příliš dobře vypadající na to, aby musel odolávat zbabělosti. Natolik brilantní a šarmantní, že oslnil jakéhokoliv muže a jakoukoliv ženu. Mistr jízlivosti, který své zoufalství balil do blýskavé oceli. Prožíval zmatek německého dítěte pachatele zločinů, jehož mantra zněla: „Vím, že náš otec byl válečný zločinec, ale já ho mám rád.“

Z tohoto pohledu je Norman typickou postavou současných německých dějin.

„Chci na anatomii, zaříd' to prosím,“ žádal mě Norman a s radostí zaplatil za přijetí svého stařeckého těla 1300 eur. Když držel dárcovskou listinu v ruce, zasmál se: „Podívej, **moje** akademická kariéra začíná až **po** mé smrti.“

Začne 27. listopadu 2009, den po mém posledním setkání s ním v tomhle jasně osvětleném a velkými okny opatřeném sále.

Věda ale nedělá pokroky jenom díky němu – kolem něj je položených dalších 47 mrtvol, všechny přikryté gumovými plachtami.

„Bomiho“, jak mu láskyplně říkala naše matka a my sourozenci, vynesli k našemu poslednímu setkání na márách před ostatní.

Mrtvý obal a nic povznášejícího? Norman mě před deseti měsíci důrazně poučoval: „Duše neexistuje. Člověka tvoří maso, kosti, šlachy a mozek. A kdyby duše přece jenom existovala, pak se projevuje svědomím.“

Preparátorka mu sundává z obličeje těžkou plachtu, potom cosi jako gázu a všechno to stahuje až k pupku.

Ohavný pohled.

Pokožka je žlutě hnědá. „S nádechem do fialova,“ doplňuje profesor.

Krátké strniště bílých vousů, asi dva milimetry dlouhých.

Hlava jako z mramoru, vyžadující si úctu, přehnaně velká, neboť poprvé vidím Normana bez jeho silných dlouhých vlasů, až do smrti úplně tmavě hnědých.

Ty jsem mu já, plešatá hlava, po celý život záviděl.

„Proč má oholené vlasy?“

„To je kvůli anonymizaci.“

Nos má pokřivený doprava. Preparátorka ho tiskne mezi palcem a ukazováčkem a pokouší se ho narovnat. Marně. Hrc, pro změnu je teď příplácnutý doleva. Z Normanova pohledu.

„To na něm musel v nádrži někdo ležet,“ vysvětluje profesor.

Dobře situovaní lidé, kteří si mohli dovolit anatomii zaplatit, tam jsou přes léto uloženi v chladu a konzervováni proti rozkladu. Preparační kurzy se pořádají jenom v chladném ročním období. V té napěchované nádrži se mačká určitě také pár bezdomovců, kteří zemřeli bez příbuzných, ale mohou být slibnými objekty výuky a poznání.

„Je alespoň tlustý?“ ptala se sekretářka mnichovské anatomie telefonicky, když se po Normanově smrti hned nenašla dárcovská listina. „Hubených máme dost.“

Je zřejmé, že se musí přehodnotit statistika tloušťky německé populace.

Překvapivě úzké, pevně sevřené rty, jako by se Norman, ten estét, trápil kvůli svému křivému nosu. Krátké, nahoru zvednuté obočí. Zavřená oční víčka působí jako stisknutá, jako by teď už skutečně nechtěl vidět z reality nic.

Opuchlé váčky pod očima.

Proč jsou oteklé a tmavě zbarvené?

„Prasklé žilky. Krví. Po smrti drobné žilky popraskají. Kvůli tomu má také tmavší ramena až k zádům.“

Stařecké skvrny. Především na čele.

Na jeho velkých „gumových ušních boltcích“, jak jsme jim my mladší sourozenci u našeho velkého bratra vždycky říkali – dokázal je srolovat do neuvěřitelných tvarů –, visí na pevných šňůrách vlevo a vpravo dřevěné destičky s identifikačním číslem. „29–6“ nebo „26–9“. Už si přesně nevzpomínám.

Na krku u pravé tepny velká jizva.

„Ke konzervaci přistupujeme vlastně žilou v noze, ale ta byla u vašeho bratra už moc zvápenatělá. Proto jsme šli přes krční tepnu,“ říká preparátorka.

Ten a zvápenatělý! To je skoro k neuvěření. Ještě tři dny před svou smrtí se vychytrale piplal se svou starou hrou – kolik odporných podlostí se dá říct v jedné jediné větě.

Normanova hlava leží mírně nakloněná ke mně.

Smím se ho dotknout?

Profesor přikyvuje. Přikládám hřbet prstů levé ruky na jeho tvář. Je studená, pevná, příjemně poddajná. Hladím ho po tváři.

Prožívám neočekávaný pocit štěstí a lásky.

Teď už se nemůže mému dotyku bránit. Nikdy nechtěl, aby se ho někdo dotýkal.

„Teď už se ho bude pořád někdo dotýkat,“ říká profesor.

Žasne, že je Norman tak dobře zachovalý. „Měl jsem strach, že ho už nepoznáme. Přece jste mi v létě ukazoval jeho poslední fotografii. Ale dnes ráno jsem ho okamžitě poznal.“

Smím si ho vyfotografovat?

„Ne,“ zní z obou úst přátelsky. Přesto tak rozhodně, že se už vůbec neodvažují požádat, abych mohl být u toho, až budou mého bratra pitvat, a možná si sám říznout skalpelem. Musím si tedy všechno jen představovat.

Škoda, Normane. Dostal bych se k tobě hodně blízko.

„Byl jsem povaleč. Nikdy jsem se nezabýval sám sebou. Až tvým prostřednictvím. Do té doby jsem si říkal: Jaké milosrdenství jsem zažil!“

Při preparaci se přesně umístěnými řezy rozebere to nejkrásnější ze všech Frankových dětí, zvenčí dovnitř, od pokožky až po kostru. Uši a rty zůstanou na svém místě. Nakonec mu oddělí hlavu od trupu.

Nejprve mu samozřejmě stáhnou kůži. „To je velice těžké, protože například pokožka na obličeji je pevně přirostlá,“ vypráví profesor. „Často to jde jenom po malých kouscích.“

Kam se to dá?

„Každý mrtvý má svůj kbelík.“

Vidím je tam stát. Před každými márami. Obrovské.

„Na každém je číslo příslušné mrtvoly. Všechno pak přijde do něj.“

Hladím Normanovy paže a jeho odkrytou hrud.

Tak se měj, Bomi, říkám a hladím ho ještě po čele.

Teď jsi konečně oproštěn od utrpení lásky k našemu otci, dodávám si pro sebe a odcházím ze sálu.

Venku na chodbě se tlačí mladí studenti. Zítra budou Normana rozebírat skalpelem.

Proč jsi vlastně na tu anatomii chtěl? ptal jsem se ho.

„Protože tam patřím. Tím se od sebe konečně odfikne všechno, co se k sobě po celý život nehodilo.“

Norman se narodil 3. června 1928 ve 14.30 v Mnichově ve *Zdravotnickém zařízení Červeného kříže* v Nymphenburgerstraße 163. Jako syn advokáta dr. Hanse Franka, narozeného v roce 1900 v Karlsruhe. Normanův otec v době jeho narození již úzce spolupracoval s nacionálními

socialisty. V roce 1923 vstoupil do NSDAP, a kvůli Hitlerovu postoji k jižnímu Tyrolsku z ní zase brzy vystoupil. Po svém novém vstupu v roce 1927 udělal v NSDAP kariéru. Zastupoval Hitlera a rváčské oddíly SA při soudních procesech po celém Německu a většinou je vyhrával. Jednak díky tomu, že rafinovaně využíval demokratický soudní systém Výmarské republiky, jednak proto, že tehdejší soudnictví už bylo zamořeno nacionálním socialismem.

Jeho největší úspěch, na který byl až do konce svého života hrdý: v jednom lipském procesu nechal Hitlera jako svědka odpřisáhnout, že chce získat moc v Německu pouze demokratickou cestou.

Hans Frank se po puči nacistů proti legitimně zvolené bavorské zemské vládě stal v březnu 1933 v Mnichově ministrem spravedlnosti a v roce 1934 v Berlíně ministrem bez portfeje. Když Hitler převzal funkci kancléře, jmenoval tohoto politicky vlastně mrtvého muže koncem září 1939 šéfem civilní správy v přepadeném Polsku. Jako Hitlerův zástupce a „generální guvernér“ byl politicky zodpovědný za likvidaci Židů, Poláků, Ukrajinců, za vyhlazovací tábory Treblinka, Majdanek, Belzec a Sobibor. V Generálním gouvernementu sice v podstatě vládl Heinrich Himmler, ale Frank neudělal nic pro to, aby masovému vraždění nevinných lidí zabránil. V Berlíně ho považovali za „loutku“ a Goebbels ho posměšně nazýval „králem Polska“. Všichni věděli, že Frank tu a tam oponoval, ale nakonec vždycky ustoupil. Jeho nesouhlas rozhodně nemířil proti masovému vraždění, ale byl projevem žárlivosti vůči Himmlerově mocenské převaze.

Dne 17. ledna 1945 uprchl ze vládního sídla v Krakově do Schliersee v Horním Bavorsku se zavazadly, v nichž bylo mimo jiné několik Rembrandtů, jeden Raffael a obraz Leonarda da Vinciho Dáma s hranostajem. Dne 4. května 1945 ho na jeho „Detašovaném pracovišti Generálního gouvernementu“, v bývalém penzionu v Josefstalu v Neuhausu u Schlierského jezera, zatkl americký poručík Walter Stein. Frank mu dobrovolně předal 40 svazků svých „služebních deníků“, které během působení v Polsku od roku 1939 do roku 1945 nechával vést dvěma stenografy. V nich jsou den za dnem zaznamenány všechny jeho projevy a činnosti.

Trčí z nich věty jako: „Je mi úplně jedno, co se po válce stane s Poláky, Ukrajinci a s kdoví kým, kdo se tady potlouká. Podle mě se z nich může klidně nadělat fašírka.“ Nebo: „Kdekoliv narazíme na Židy, musíme je zlikvidovat. Rovněž polskou inteligenci!“

To, že dobrovolně odevzdal své služební deníky a nezničil je, vycházelo z jeho chybné úvahy – myslel si, že především jeho „boj“ proti Himmlerovi, v nich zaznamenaný, udělá na případné žalobce dojem.

V noci na 16. října 1946 zemřel Hans Frank ve vězeňské tělocvičně v Norimberku na šibenici. Dne 1. října 1946 byl za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti odsouzen k trestu smrti oběšením.

Normanova matka Brigitte Maria Franková, narozená na podzim 1895 v Eitorfu na Siegu pod dívčím jménem Herbstová, vyrůstala ve Forstu v Dolní Lužici. V roce 1920 se dostala s pomocí svého staršího milence přes Berlín do Mnichova jako sekretářka. V jednom malířském ateliéru ve Schwabingu o pět let mladšího Hanse Franka svedla a nepovolila, dokud se nestala jeho ženou. Manželství bylo z počátku přes oboustranné nevěry šťastné. V roce 1942 se v životě Hanse Franka znovu vynořila jeho láska z mládí Lilli Weidertová, provdaná Grauová, kvůli níž se chtěl s matkou svých pěti dětí rozvést.

Brigitta Franková se rozhodla: „Raději budu vdovou než rozvedenou ženou říšského ministra,“ a lezla na nervy všem od paní Goebbelsově přes Heinricha Himmlera až po Hitlera tak vytrvale, že Hitler v roce 1943 svému říšskému ministrovi a generálnímu guvernérovi rozvod „až do konce války“ zakázal.

Frank poslechl, jako vždy ve svém životě, ovšem manželství zůstávalo v troskách.

Páter O’Connor, který našeho otce v norimberském vězení katolicky pokřtil a doprovodil ho k šibenici, mi v roce 1984 ve svém klášteři v americkém Albany vyprávěl: „Niklasi, tvůj otec měl z tvé matky strach ještě ve vězení.“

Brigitta Franková svou dobu slávy jako říšské dámy a „královny Polska“ bezostyšně využívala k tomu, aby se obohatila mimo jiné šperky a kožešinami.

Po rozpadu rodiny v roce 1945 dala nakradené cennosti do zástavy, aby uživila svých pět dětí. Po zabavení veškerého jejího majetku se jí podařilo rafinovaným prodejem rukopisu, který Hans Frank zanechal a jež nakladatelství *Brigitte Frank Verlag* vydalo jako knihu pod názvem *Tváří v tvář šibenici*, dosáhnout určitého blahobytu, ale 9. března 1959 zemřela znovu zchudlá a vyčerpaná ve svých 63 letech na mé 20. narozeniny.

„Máma tušila, jaké knihy proti našim rodičům napíšeš,“ dělal si legraci Norman, „a chtěla ti předem vlepit jednu pořádnou facku.“

BRATŘE NORMANE!

Normane, jde se na to, pouštějí se do tebe: chirurgickou pinzetou (ostrá), anatomickou pinzetou (tupá), nůžkami, sondou a nejrůznějšími nožíky k preparaci svalů a – *chirurgickými lancetami*, Normane! – k preparaci tvých jemnějších orgánů jako nervů nebo cév – to jsou přece nástroje, kterými bys mohl svůj život sám rozebrat.

*„Za tuto nadřazenost vděčíme
svým sluhům, chůvám,
kuchařkám a šoférům.
Ať žije personál!“*

Ale chtěl bys potom ještě dál žít? Vyluštit tisíce křížovek? Posměšně a vulgárně komentovat ženský sport v televizi? Až do nebes vychvalovat skokany na lyžích, jako Schlierenzauera nebo Ammana, boxerům, jako bratrům Kličkovým, přátelům kvůli jejich nudnému stylu peklo, nebo nakonec s vážným výrazem ve tváři vyslovit radu: „Na Židy si musíme pořád dávat pozor!“

Měl jsem radost z toho, že právě on ve své dvacet let používané lenošce v úmyslně ledově studeném obývacím pokoji svým jemným čichem postřehl, že se uprostřed naší společnosti znovu objevil antisemitismus. Než jsem se dověděl, že si myslel, že se rostoucí drzost německých Židů dá odpreparovat.

Ale jakými nástroji, Normane? Těmi tátovými?

„TÁTA NAZÝVAL RIBBENTROPA VŽDYCKY JENOM POSMĚŠNĚ RÜBENTOPF“

V letech před jeho smrtí jsme se velice sblížili. Můj poslední ještě žijící sourozenec. O deset a půl roku starší než já. Naše dvě sestry a bratr byli už dlouho mrtví, pohřbení bez pitvy. Obrana našeho otce jako nevinné Hitlerovy, Himmlerovy a Bormannovy oběti a oběti norimberského „Tribunálu vítězů“ odčerpala Sigrid (narozená v roce 1927), Brigitte („Gitti“, narozená v roce 1935) a Michaelovi („Michel“, narozený v roce 1937) síly k životu.

Normanovi a mně zůstaly. Ale jenom k tomu, abychom se navzájem drásali. Skoro každý měsíc jsem jel přes celé Německo do Schliersee, sedl jsem si proti němu, od podzimu 2008 jsem dokonce otvíral svůj laptop, a vyjel jsem na něj, že mě už nebaví věčně jenom žvanit o našich rodičích: Proč to bylo tak, jak to bylo? Jaké rány osudu ho postihly? Zejména jeho jako dítě hlavního válečného zločince?

Nejprve se vzepřel: „Jsem proti psanému slovu. Finis operi.“

Nerozumím persky, odpověděl jsem, načež se zasmál a já jsem mohl doufat, že svůj odpor vzdal. Ovšem zpočátku se ponořil do filozofie.

„Jsem pro rozhovor. Když mluvím, mohu do toho přímo vkládat ironii. Ve chvíli, kdy jsou slova napsaná, umírají. Nudné uspořádání jednotlivých písmenek.“

... nudné uspořádání písmenek, prokopávám se přes laptop do jeho hlavy.

„Copak si tuhle blbost zapisuješ?“

Ovšem. Všechno, co řekneš. Tak se seber, ty alkoholiku. Každý večer ti koupím u Gerka dvě láhve tvé oblíbené ovocné kořalky a druhý den ráno se bez kocoviny pokračuje.

„Nejsem žádný alkoholik. Potřebuji to ke spaní,“ reaguje rozčileně, odvrací hlavu a dívá se oknem ven. Má výhled na hlavní ulici, která vede přes Schliersee. Ví, co tam vidí. Jednou se mi k tomu přiznal:

„Právě tudy projel táta. V otevřeném džípu. Po svém zatčení. Kolem druhé hodiny odpoledne 4. května 1945. O půl hodiny později ho Amíci ve vězení v Tegernsee tak strašně zmlátili.“

Krčím rameny: Ti Amíci předtím osvobodili pobočný tábor koncentračního tábora Dachau, kde viděli hromady mrtvol a zubožené přeživší lidi. Byli ještě šokovaní a strašně rozzušení, když najednou uslyšeli, že tam přivezli „Řezníka Poláků“ Franka. Jak víš, takhle mu Spojenci přezdívali.

Norman mlčí, potáhne z cigarety a dál zírá z okna. „To si táta nezaslouží. Tuhle fyzickou bolest.“

Řečeno v přítomném čase. Náš věčně živý otec. Sotva se setkáme, nejpozději za minutu diskutujeme o našem zploditeli. Pro ostatní osoby: nedá se to vydržet! Pro Normana a mě je to elixír přežití.

Po léta jsem přivázel dokumenty a s bratrem jsme je probírali. Některé z nich ho hluboce zasáhly a jiné se ho dotkly tak silně, že mi i po letech dokázal doslova odříkat jejich text. Například jedna rukopisná poznámka našeho otce z léta 1945, napsaná pravděpodobně během jeho vazby v belgickém Mondorfu, kde Američané shromáždili nacistická velká zvířata před jejich převozem do Norimberku: *Od 4. května 1945, dne mého zatčení, žiji, jako bych byl v hrobě. **Současnost** je pro mě už jenom utrpením, nemám žádnou **budoucnost**, zůstávají mi jenom vzpomínky bez naděje, plné bolesti a lítosti.*

Ta slova zvýraznil táta.

Norman byl pohnutý. Mohl jsem mu přinášet desítky faktů o vyhlašovacích politice našeho otce a nic jím neotřásl, nevyvolalo jeho soucit tak jako tenhle plačtivý blábol. Když jsem mu to řekl, odvrátil se: „No ano, ano, máš pravdu.“ Ale dal mi najevo: Ty, samozvaný soudce, nevíš, co je to láska!

„V mém životě visel táta vždy vzorně na šibenici,“ říká najednou. Udiveně se na něho dívám. Vážně a s široce otevřenými očima opětuje můj pohled. Potom se zasměje. „Vidíš, tvůj bratr pořád ještě dokáže dávat dohromady překvapivé věty.“

Tato věta je podstatou jeho skrývaného života.

Dopisů našich rodičů jsem měl dost. Když naše matka v roce 1959 zemřela, jako dvacetiletý jsem si vyžádal coby svůj podíl na dědictví „jenom všechny písemnosti a fotografie“. Ostatní čtyři sourozenci souhlasili. Mohl jsem tedy Normana cíleně konfrontovat s dokumenty,

kteřé resuscitovaly jeho mozek, vědomě zamlžený sportem v televizi a luštěním křížovek, a vedly ho k pocitu hrůzy z našich rodičů.

Normane, dnes si chci napsat tvoje úplně první dětské vzpomínky. Možná v nich najdu, proč jsi pro mě tak záhadný.

„No jen hledej, jestli to nezačalo třeba už tím medvědem, kterého jsem měl. Mohl jsem na něm rajtovat, byl to takový ten s kolečky. A houpací kůň. Houpání mě nudilo. Medvěd bručel, když se zatáhlo za takové držátko nahoru. Ten houpací kůň nedělal ani to. Kvůli tomu jsem si nejraději hrál s balónem.“ Pravou paží plnou faldů dokonce naznačuje házení. „Moje další vzpomínka: Sedíme se Sigrid proti sobě ve velkém dětském kočárku. Jsme stejně oblečení. Sigrid vztekle vříská na lidi kolem sebe: „My nejsme dvojčata!““

„To je zajímavé: První, na koho si vzpomínám, je Sigrid, ne máma, ani táta. Sigrid mi byla nejbližší. Protože se se mnou o všechno dělila.“

Krátce přemýšlí a podívá se na mě: „Zajímavé: první, na koho si vzpomínám, je Sigrid, a ne máma, ani táta. Sigrid byla moje nejdůležitější blízká osoba. Protože jsme se spolu o všechno dělili.“

Není divu, ona byla jenom o patnáct měsíců starší než ty.

„Matčino strašné mateřské lůno, které neodepřela ani tobě! Proboha, to bych měl svatý klid.“

Matce byl svatý klid cizí. Proto mě nasadila jako obtížný hmyz do tvého mozku. Rozpítvám tě dřív, než to udělají ti studenti v kurzu anatomie.

„To druhé by mi bylo milejší.“

Normane, varuji tě, žádné výmluvy! Gerkův obchod s lihovinami zavírá o půl sedmé!

Tak si vzpomeň!

„Nepopoháněj mě kvůli ovocné kořalce!“ Směje se. „Táta často pořádal jako říšský ministr v Berlíně večerní setkání. Ve velkém mramorovém sále v naší vile na Regerstraße. Už jenom příjezd těch aut! Každý host měl svého šoféra. Na začátku oslavy musela Sigrid udělat každému

hostovi pukrle a já se musel uklonit. Užival jsem si to. Skutečně! Všechno vonělo parfěmy. Hrozně se mi líbil i táta, jak tam tak úžasně stál v zástupu hostů. Ve fraku a s vyznamenáními na stuze. Nebo v uniformě nadporučíka se šavil po boku. Tehdy mi strašně imponoval.“

A máma?

„Při oficiálních příležitostech byla zdvořilá a milá, nenápadná, ale ne servilní. To jsem postřehl. Máti nerada chodila k Hitlerovi nebo na jiná oficiální setkání, neměla je vůbec ráda.“

Líbily se ti její večerní róby?

„Vždycky. Máma bývala pěkně a velice slavnostně oblečená.“

Jaké nevinné vzpomínky z tebe ještě vypadnou?

„Táta pořádal také malé večere pro dvacet hostů. Po nich se promítal film. Kino jsme měli ve sklepě naší vily. Kvůli tomu musel přijít promítač. Teď dávej pozor: z tátovy pracovny vedlo dolů malé schodiště. Na něm jsme se Sigrid tajně sedávali v nočních košilích a dívali se. V paměti mi zvláště utkvěl film Belami. Devadesát minut erotiky. Druhý den ráno, ještě v nočních košilích, jsme se vplížili dolů a ze sklenic hostů jsme dopíjeli všechny zbytky alkoholických nápojů.“

To si máma s tátou nevšimli, že jsou jejich milé dětičky líznuté?

„Ne. My jsme byli bez dohledu. Na druhou stranu tam byli pořád nějakí lidé, stále auta, neustálá reprezentace, žádné soukromí. Jen jednou v noci, myslím v roce 1938, jsem s tátou poslouchal reportáž z odvetného zápasu mezi Maxem Schmelingem a Joe Louistem v New Yorku. Rádio stálo v té velké hale úplně vzadu vpravo. Oba jsme byli strašně zklamaní. Ten souboj skončil už po prvním kole.“

Jak se k tobě táta choval, když byl doma?

„Vůbec nijak. Potkat jsem ho mohl nanejvýš ráno v koupelně. Nebo večer v jeho šatně. Napjatě jsem se na tátu díval, když si připínal vyznamenání nebo se chystal k Hitlerovi nebo na nějaký státní banket. Pro každého státníka, na jehož počest se banket konal, si bral odpovídající vyznamenání. Pro Mussoliniho ta italská.“

Nezdálo se ti to legrační?

„Ne. Považoval jsem to za samozřejmé. Často jsem byl také u toho, když si oblékal uniformu. Táta byl rád důstojníkem. To se mu hodně líbilo. Myslím, že ji nosil raději než ty hnědé hadry SA.“

Otáčel se ješitně před zrcadlem?

„Ne.“

Byls na tátu skutečně hrdý?

„Ne. Obdiv mi byl cizí.“

Ale přesto ses na ty oblékací scény díval.

„Ano. Tehdy mi to ještě docela pánilo. V září 1939, po začátku války, jsem pozoroval spolu se strýcem Ottou, jak si obléká uniformu nadporučíka. Přitom řekl: ‚Teď Hitler zničí svou říši!‘“

Tomu nevěřím!

„Slyšel jsem ho úplně přesně,“ stojí si na svém. „Bylo mi tenkrát jedenáct let. Strýc Otto souhlasně přikývl. Táta jel potom do kasáren.“ Čeká, až si všechno zapíše. „Tenhle výrok by zřejmě pronesl ten pravý Hans Frank. Kdyby ještě nebyl nalomený Röhmovou aférou. U Röhmovy aféry mu vyčítám, že nejpozději v té době musel poznat, co je to za partaj.“

Máš pravdu, Bomi. Táta byl jako bavorský ministr spravedlnosti příliš zbabělý, aby zabránil dvaceti popravám zastřelením, které Hitler telefonicky nařídil.

Norman bubnuje prsty pravé ruky do opěrky a dává najevo vztek, že náš otec spolupracoval pořád dál, ačkoli, jako „muž práva“, za kterého se rád označoval, přesně věděl, jak zločinně jeho strana jednala.

Normanova věčná neodpouštějící láska. Jak často si s oblibou představoval, že by táta mohl jít po té Röhmově aféře k Hitlerovi a vypovědět mu věrnost. Jednou jsme si to přehráli. „Heil Hitler, mein Führer,“ napodobuje Norman našeho otce, „i warat der boarische Justizminister, und dös sag i Eahna: So geht’s fei net: d’Leit daschiaß’n ohne a g’scheit’s Urteil! Mit mir net, Adi!“¹

„Pane doktorre Frrranku, když vy na mě takhle, tak já to také umím jinak: Tímto vám odebírrám váš služební mercedes.“

„Prosím ne, mein Führer, to je horší než kulka, zůstávám vám věrně oddaný, Heil Hitler!“

Smáli jsme se. Vědomí otcova celoživotního selhávání.

Co ti ještě zůstalo z dětství v paměti?

„Oba rodiče stojí na terase a požívají grapefruit. Pořád jenom hubnout! Táta měl takový veslařský trenážér, na něm pilně vesloval a vždycky nadával: ‚Proboha, Normane, já jsem už zase tak ztloustl!‘ Tak, to stačí.“

¹ Bavorským dialektem: „Jsem bavorský ministr spravedlnosti a říkám vám: takhle to skutečně nejde, zastřelit ty lidi bez řádného rozsudku! Se mnou tedy ne, Ádo!“; pozn. překl.

Nic takového! Jsi už dost vetchý, nemáme moc času.

Norman se kvůli mé poznámce o jeho bídném fyzickém stavu nijak neurazí: „Věř mi, Niki, rád bych zemřel.“

„Líbat jsme neuměli. Myslím, že jsem z prožitého nedostatku lásky už tehdy udělal mužskou ctnost.“

Norman ve čtyřech letech.

„Ovšem. Je zajímavé, proč jsme to vyžadovali: líbání jsme neznali. V naší rodině se to nedělalo. Moje nechuť nechávat se pusinkovat se projevila už hodně brzy. Když jsem byl pimpf¹, chtěla mi máti dát na zadním sedadle našeho mercedesu pusu.“ Předvedl to našpulenými rty. „Tak jsem hned udělal obranný pohyb a potom jsem si utřel pusu. Myslím, že jsem z prožitého nedostatku lásky už tehdy udělal mužskou ctnost.“ Zarazí se a podívá se na mě: „Čím víc ti toho vyprávím, tím víc se mi toho vybavuje: Byli jsme lepší rodina a se služebnictvem nemůže být člověk nikdy dole – což nám přineslo podivnou výhodu na celý život. Víš, Niki, proč máme my, Frankové, o sobě takové vysoké mínění?“

Protože byl táta tak prvotřídně popravený?

„Blbost! Protože jsme měli dřív služebnictvo!“

Seber se, dokud mi všechno neřekneš, pak tě osobně odvezu živého na anatomii a potom už bude konečně klid!

„Teď mě napadá něco skutečně zajímavého. Ve vile v Tiergartenu, v níž jsme bydleli před tou vilou v Regerstraße v Berlíně, jsme měli jako sloužící manželský pár Kurta a Marii. Museli Sigrid a mně servírovat rybízovou šťávu, protože vypadala jako červené víno. Když jsme pili, pokaždé jsme je oba vybízeli: „Musíte se políbit!“ Potom to také udělali.“

To je docela zvláštní! Už jako děti jste museli dobře vědět, že můžete prosazovat také svou moc.

¹ Nejmladší věková kategorie v Hitlerjugend; pozn. překl.

BRATŘE NORMANE!

Za tuhle větu ti zaprvé po právu rozříznou uprostřed ústní sliznici a podélně *plica sublingualis*, zadruhé studenti vyhledají tvoji *glandula sublingualis* s obloukovými vývody, aby zatřetí předvedli tvůj *ductus submandibularis* a *nervus lingualis* na jazyku. Tak! A tvoje řečové nástroje jsou čistě vykuchané!

„Ty přece také žiješ s tím nádherným pocitem: Na mě nikdo nemá!“
Ano, ale...

„Já tento pocit vyzařuji na svůj protějšek jako chlad jen tehdy, když je to nezbytné. Za tuto nadřazenost vděčíme svým sluhům, chůvám, kuchařkám a šoférům. Ať žije personál!“ Pozvedá svoji skleničku. „Můj bože, při tom pracném vzpomínání ale člověku vyhládne! Běž, Niki, přines něco k jídlu, jinak ti dám pocítit svůj chlad!“

Přináším od řezníka Stadlera tu nejlepší teplou játrovou sekanou ve Schliersee a od pekaře Zangera ty nejlepší housky na světě. Kvůli chybějícím zubům si je Norman láme na malé kousky. Z té sekané si naproti tomu ukrajuje obrovské kusy, dásněmi je rozžmoulá a nechá je sklouznout hltanem dolů. Viditelně.

„Hítler mi imponoval. Táta byl pořád pryč. Byla to ještě doba bojů.“
Frank (vpravo) nechal šéfa SA Ernsta
Röhma (3. zprava) na Hítlerův rozkaz v roce 1934 zastřelit.

Jazylka! *Tvoje* jazylka. Docela pěkný orgán. Kdybych tě udusil, tak by se ti při tom zlomila. V každé televizní kriminálce to odnese nejméně jedna jazylka. Vsadím se, že tvoje jazylka je mimořádně odolná. Studenti to s překvapením zjistí. Možná se dostane do sbírky anatomických abnormalit. Ach, kdyby tak Himmler našemu otci přece jenom jazylku zlomil!

Proč to tak hltáš?

„Protože si to vychutnávám.“

Kecáš!

„Jídlo mě nikdy nezajímalo.“

Kromě plíček nakyselou.

„Ano. A v mléce naložených slaných herinků.“

To jsou ale pěkné chutě na syna říšského ministra.

K Normanovu chladu patřil také rituál, z něhož jsem se úplně roztrásl. Až do poloviny osmého desetiletí svého života se nejméně jednou týdně koupal ve vaně napuštěné ledově studenou vodou. „Jenom v ní ležím. Nehýbu se. Cítím, jak mi ten chlad prostupuje do těla stále hlouběji...“

A na co v tu chvíli myslíš?

„Na nic. Jako obvykle.“

„Když jsem byl pimpf, chtěla mi máti dát na zadním sedadle našeho mercedesu pusu. Tak jsem hned udělal obranný pohyb a potom jsem si utřel pusu.“

Nácvik umírání?

„Ne.“

Oddech od otce?

„Ano.“

Soucitně přikyvuji.

Škodolibě se rozesměje:

„Krásně by se ti to mohlo hodit do tvého klišé o Normanovi, celoživotní oběti nacistického otce! Ne, ne, Niki, mě nedostaneš. Myslíš si, že jsem tě neprokoukl? Tvoje soucitná póza je jenom pokrytectví. Chceš o mně napsat knihu.“

Možná.

„Nikdo ji nebude chtít číst. Nemám, co bych řekl. Protože jsem se o sobě nikdy ničeho nedobral.“

Dívá se mi na prsty škobrtající po klávesnici laptopu.

„Dychtíš po tom, abys mohl dál putovat po světě na jízdenku hlavního válečného zločince. Ale po těch tvých dvou bezdýchých knihách o našich rodičích nemusíš ještě blábolit ve třetí o svém nemoderním a omezeném bratrovi. Nech toho!“

Ne. Mám na tebe právo, na ty rány osudu, které na tebe naši rodiče přivolali. Mám právo na lži tvého života, abych je mohl porovnat s těmi svými.

„Ale my přece žijeme ve stejné lži.“

Já ne.

Krčí rameny. Má nade mnou navrch.

Dívá se na mě. „Teď se skutečně našťveš. Ty oškliváku.“

No jo, ty hezoune. Navštěvovali nás v Berlíně velcí nacističtí papaláši?

„Dobře si pamatuji Eddu Cianovou, manželku Mussoliniho ministra

zahraničních věcí, protože to byla podle mě nádherná ženská. Joachima von Ribbentropa nazýval táta doma jenom ‚Rü-bentopf‘. Když mě jednou představili paní von Ribbentropové, měla na klobouku závoj s černými puntíky. Jeden ten puntík jí seděl přímo na špičce nosu. Musel jsem se tomu v duchu strašně smát.“

Při té vzpomínce se směje. Na jeho vrásčitém obličejí je patrný pocit štěstí.

Normane, dál, dál! Víc vzpomínek z velkých dob rodiny Frankových!

„Sakra! A kde je tak mám vzít?“

Z té své zchátralé palice!

„Sigrid a já jsme jako děti rádi nosili kloboučky bavor-

*„Stal se ze mě prolhaný fracek.
Když byla někdy poblíž máma nebo táta,
předváděl jsem se jako hodný hoch.“*

*Hans Frank, Norman
a Sigrid před Schoberhofem.*

ského kroje. Když jsme se jednou s tátou procházeli kolem Schlierského jezera, kloboučky nám vzal a smekl také svůj, protože zvonily zvony kostela sv. Leonarda. Stál v asenbauerské zatáčce na cestě ve směru k Schoberhofu. Už nikdy se to neopakovalo.“

Nemyslíš si, že to dělal jenom kvůli sedlákům? Aby před nimi hrál hluboce věřícího politika?

„To měl určitě také na paměti.“

Dál, Normane, dál! Hledám tu hodinu a tu vteřinu, kdy ses k němu vnitřně připoutal.

„Táta přichází v koženém kabátě z berlínského ministerstva, v ruce tašku s knihami. Cítím Tarr, jeho vodu po holení. Tehdy mi bylo asi osm let. Pach toho dlouhého koženého kabátu, aktovka vždy plná knih. A jinak: auta a lidé kolem něj. Na olympijských hrách v Berlíně v roce 1936 jsem s mámou a tátou zažil slavnostní zahájení na čestné tribuně. Udělalo na mě velký dojem! Nacionální socialisté byli skutečně mistry inscenování. To se jim nedá upřít. A ti poštovní holubi, které nechali vylétnout na oblohu nad olympijským stadionem – nádhera! To se stalo na olympiádě poprvé. Byl jsem se podívat na lehkou atletiku, zápas a box. Sám. Bez rodičů. Kolem mě uniformy a adjutantů. Opět nic intimního. Byl jsem stále sám.“

Viděls film Leni Riefenstahlové o olympiádě?

„Ano. Také nádherný.“

Víš vůbec, že v jejím filmu *Triumph des Willens* o stranickém sjezdu v Norimberku je záběr s tátou?

„Ano. Strašné a falešně nabubřelé. Před válkou jsem na Hitlerovy narozeniny obdivoval z čestné tribuny několikahodinové průvody. Tehdy mi zbraně imponovaly.“

Hitler ne?

„Hitler mi samozřejmě také imponoval. Nejprve to čekání. To k tomu patřilo. Potom přišel a projel sám v čele masami lidí. Když Hitler konečně dorazil, vypadalo to, jako by se tam objevil Bůh.“

Zvedls také pravou paži a řval „Heil“?

„Samozřejmě. A pořádně!“

Všechny děti jsou nevinné.

„Především pitomé!“

Přemýšlivě vrtí hlavou a určitě se ještě jednou vidí, jak zvedá paži a zdraví Hitlera.

„Zpátky k mému každodennímu prominentnímu životu. Taky vidím,

jak spolu se Sigrid stojíme na balkonu vedle Göringa v Mnichově při masopustu. Koupil nám konfety. Velká legrace, když jsme je házeli dolů. Potom jsme táta, Sigrid a já navštívili Heinricha Himmlera v jeho mnichovském bytě. Tenkrát byl ještě mnichovským policejním prezidentem.“

A co ty, tehdy ti bylo asi šest. Jak se k tobě choval? Už z něj byl cítit holokaust?

„Nebyl ke mně nijak nepříjemný. Ovšem choval se jako nedoslýchavý a neustále se předkláněl dopředu.“

To přece nemohlo být všechno, ta troška Himmlera, Göringa, Rübentopfa.

„Ovšem že ne. Měl jsem v Mnichově předat Hitlerovi a Mussolinimu kytici. Tehdy jsem tátovi řekl: ‚Raději sním shnilé ovoce, než bych předával tu kytku.‘ Se smíchem to vzal na vědomí. Tenkrát mi bylo už sedm let. Když měl táta jednou na zámku Kressendorf jako hosta generála polního maršála von Lista, bylo mi třináct nebo čtrnáct. V šatně jsem si dal na hlavu jeho čepici, do ruky maršálskou hůl a s tím jsem si vykračoval před zrcadlem sem a tam. Vůbec netušíš, co ze mě bylo

„Táta nám nikdy nevyprávěl žádné veselé historky. Nemá smysl ptát se jedenáctiletého kluka na latinská slovíčka. Ale vykládají se mu vymyšlené příběhy.“

„Brečel jsem, když máma odcházela. Později jsem zřejmě došel k poznání, že nechtěla se mnou a se Sigrid být. Pak jsem s brečením přestal.“

najednou za smrtonosného válečného hrdinu! Obdivuhodné. Na tom zámku jsem také přijal všechny své arizační křty svaté. Osobně přímo od Josefa Goebbelse. Při své návštěvě si mě přeměřil pohledem a řekl tátovi: „Vypadá germánsky.““

Co jsi na něj říkal?

„Kulhal.“

Jinak nic?

„Nezajímá mě. Úplně stejně jako ti ostatní. Nikdy jsem se nechlubil, že jsem u všech těch potentátů byl.“

Jak reagoval táta na Goebbelsův obdiv k jeho synovi?

„Myslím si, že byl hrdý. Ale, Niki, pro mě to nebylo důležité. Mnohem důležitější bylo něco jiného. Z naší berlínské vily jsem sešel pěšinkou dolů ke Grunewaldskému jezeru a hned vpravo byla jízdárna. Tam jsme se učili jezdit na koni. Když jsme rajtovali, táta ani máma u toho nikdy nebyli. Táta sice uměl děti plodit, ale neuměl se o ně starat. Otcovství bylo pro něj pouhou rolí. Nikdy se mnou nesvedl bitvu sněhovými koulemi. Fyzicky byl nešikovný. Plaval jen s námahou. S matčiným šoférem Walterem jsem boxoval v zahradě. Táta vůbec nevěděl, že mám boxerské rukavice. Ani mi nikdy nevyprávěl žádné veselé historky.“

Nemá smysl ptát se jedenáctiletého kluka na latinská slovíčka. A malým dětem se vykládají vymyšlené příhody. Na zahradě naší vily v berlínské Regerstraße jsem se učil házet oštěpem. Nejprve bambusovou tyčí. Tu jsem ukradl ze záhonů. Zahradník na to přišel. Daroval mi skutečný oštěp, aby zabránil na zahradě tomu nejhoršímu.“

Krátce se zasměje. „Ale byly to osamělé hry. Pořád sám. Máma se mě nikdy nezeptala: ‚Kde jsi zase byl?‘ ‚Co vůbec děláš?‘ Nikdy. Když jsem se vrátil z obecné školy, šel jsem hned za kluky od sousedů a hráli jsme si s vláčky. Doma mě nikdo nečekal a nikdo si o mě nedělal starosti: ‚Kdepak jenom je?‘ Když jsem byl malý, ještě v Mnichově, bylo to v době, kdy nacistické bojůvky řádily na ulicích. Ani tam táta nikdy nebyl doma.“

Přivázel ti ze svých bojových cest dárky?

„Pokud ano, tak určitě ty špatné. Neměl vůbec tušení, kdo jsem a co bych chtěl.“

Máma také ne?

„Ani ona. Jako dárek k narozeninám jsem jí maloval vždycky stejný

motiv: salaš. Kameny na její střeše byly tak obrovské, že by jejich váhu žádná střecha neunesla a každou pastevkyni by pohřbila. Na její narozeniny se vždycky pořádal obrovský večírek. Hosté, většinou její početné přítelkyně, na něm zůstávaly až do časných ranních hodin. A toho smíchu! Ovšem ten pocházel od jejích kamarádek. Máma nebyla nikdy skutečně veselá. Určitě už tenkrát trpěla otcovými nevěrami. Ale bylo na ní poznat, když měla dobrou náladu. A vždycky pěkně voněla parfémem. Táta koženým kabátem, máma elegantně.“

Cítil ses jako dítě v takovém světě dobře?

„Podívej, při té spoustě pozvání v Berlíně, na kterých jsem se musel uklánět, jsem v tomhle světě lži vyrůstal.“ Odmlčí se, pak se na mě zašklebí: „Stal se ze mě prolhaný fracek. Když mě někdy pozorovala máma nebo byl poblíž otec, předváděl jsem se vždycky jako poslušný a hodný hoch. Proto mě všichni považovali za dobře vychovaného. Brzo jsem na to přišel a přemýšlel jsem také o tom, že se s pravdou daleko nedojde. Pravda člověka zraňuje. A protože jsem chtěl mít ke všem lidem srdečný vztah, všechny jsem je obelhával. Až dodnes. Tebe také.“ Radostně se směje.

Normane, jak zjišťuji, byl jsi prolhaný, uzavřený a kvůli osamělosti nešťastný.

„Ne. Ve škole mezi jinými dětmi nebo mladými lidmi jsem nebyl nijak uzavřený. Celkově jsem se cítil během života v Berlíně šťastný. V obecné škole ‚Číslo 15‘ se mi líbilo. Mým nezapomenutelným učitelem byl pan Wildbrett. A ta hluboká vděčnost, kterou pociťuji, že jsem se mohl naučit číst a psát! V mé třídě jsme měli jednoho Žida a já jsem byl starokatolík. Proto nás osvobodili z hodin náboženství. Hráli jsme si dole s balóneem.“

Nevím, jestli jsem už správně chápal slovo ‚Žid‘, nebo mi ho řekl on. Jednou přišel ke mně a řekl, že jeho rodina odchází do Paříže. Chtěl se rozloučit.“

Víš ještě, jak se jmenoval?

„Ne. Ve škole jsem se často díval k oknu. ‚Normane, na co myslíš?‘ ptala se učitelka. ‚Na Schoberhof.‘“

No jo, náš dům u Schlierského jezera, šťastné útočiště pro nás všechny.

„Ještě něco, na co rád vzpomínám. Muselo se to stát v roce 1937 nebo 1938 v Berlíně. Když jsem přišel z obecné školy, pocítil jsem na jednu štěstí. Měl jsem sice ten den narozeniny, ale ten pocit štěstí ne-

měl s mými narozeninami nic společného. Nic takového jsem už nikdy nezažil. Bylo to jedinečné.“

Není to na osmdesát let dlouhý život trochu málo?

„Stačilo to.“

Požitkářsky upíjí malý doušek. Líbilo se mi, když Norman pil. Nikdy se mu netřásla ruka.

Bomi, dokonce i ty faldy na krku ti slastně poskakují.

„Jen počkej, však je budeš mít taky! Můj pobyt v Berlíně skončil v posledních dnech války. Přešel jsem na Maxovo gymnázium v Mnichově. Můj třídní učitel dr. Fingerle se mě zeptal, jestli by mohla přijít matka. Seděli jsme pak ve třech. Asi šlo o matematiku. V té jsem byl slabý. Dr. Fingerle jí řekl: ‚Milostivá paní, váš syn všechny zastihuje.‘ Na tuhle větu si pořád dobře vzpomínám.“

To byl právě tvůj problém: zbožňovaný patolízaly, stejně jako matkou. Jak potom může dojít na sebekritiku?

„Vždycky jsem byl vůči sobě kritický.“

Příklady?

Mlčení.

Tak mluv dál, ty starý bručouně!

„Na gymnázium v Mnichově jsem se necítil dobře. Máti proto hledala nějakou jinou školu. Narazila na Schondorf, což bylo pro mě zajímavé: věděl jsem, že nejdu na žádnou Napolu.¹ Máma mi zcela záměrně našla obyčejný internát. V Schondorfu jsem se cítil strašně dobře. Tam jsem se naučil střílet na skutečnou branku. Ne jako s mými vesnickými kamarády v Neuhausu na louce u kostela sv. Leonarda, kde jsme měli jako tyče položené jenom dva svetry nebo něco podobného.“

Bomi, v příslušném vysvědčení Střední školy Schondorf u Ammerského jezera po *1. trimestru od 24. července 1940, 2. třída*, se píše:

Sport a hry: byl vždy velice snaživý a podával dobré výkony

Fyzická práce: po zadání úkolu rychlý a ochotný

Chování vůči dospělým: je zdrženlivý, ale rozvážný

Hodnocení kamarádů: zastává se své třídy

Chování na internátu: má pocit zodpovědnosti a je velice snaživý

To jsou ctnosti, s nimiž se dá později odvracet pohled.

¹ Nacistická elitní škola; pozn. překl.

BRATŘE NORMANE!

*„Když si vzpomenu na Schoberhof – jenom neustálý smích.“
Schoberhof koupil Hans Frank v roce 1935
a v roce 1946 ho zabavil bavorský stát.*

*„Brecherspitz je boží lenoška.“
Na jižním okraji Schlierského jezera v Horním Bavorsku
stál ve Fischhausenu mezi ostatními selskými domy Schoberhof.*

„Na Maxově gymnáziu jsem byl od září 1939 do března 1940. A v Schondorfu půl roku. Řekli mi, že jdu do Krakova. Ale kam jsem to přišel? Do té pitomé střední školy v Miesbachu. Protože ta v Krakově nebyla ještě hotová. V Miesbachu jsem byl od konce roku 1940 do Velikonoc v roce 1941. Pak konečně Krakov! Společně se Sigrid.

To jediné dobré v Miesbachu: hráli jsme tam fotbal. To bylo pro mě hodně důležité. Při rvačkách ve třídě jsem vynalezl trik. Předstíral jsem, že padám, a když byl ten druhý nade mnou, nečekaně jsem ho strhl. První, na kom jsem si to úspěšně vyzkoušel, se jmenoval Türwinkel. Později odešel do Dortmundu.

*„Nechci se dožít vyššího věku než táta,“ řekla Brigittina dcera
a ve 46 letech spáchala sebevraždu.*

Vedle ní před Schoberhofem: Sigrid, Niklas, Michael, Norman.

„Ten trik mě musíš naučit,“ řekl mi po své porážce. Školáci mě obdivovali. Bylo to dáno tím, že jsem se na ně nevytahoval.“

Když se zpětně podívám na tvé dětství, zdá se mi to všechno přece jenom skličující – přes ten ojedinělý pocit štěstí tenkrát v Berlíně. Teta Martel mi vyprávěla, že jsi jako dítě pořád strašně brečel, když tě máma kvůli pozváním, cestám, státním banketům nechávala doma samotného s dětskou chůvou.

„Sigrid a já jsme jako děti často nosili kroj. Když jsme se jednou s tátou procházeli, vzal nám kloboučky a smekl také svůj, protože zvonily zvony kostela sv. Leonarda.“

mýšlivý. Ani máma nebyla vůči sedlákům nijak nafoukaná.“

Teprve po Normanově smrti, když byly na podzim roku 2011 strženy dvě třetiny všemi Frankovými milovaného, v roce 1946 zabaveného Schoberhofu, jsem se od více než osmdesátiletého Schorsche Leitnera dověděl, co si sedláci v okolí Schoberhofu o přivandrovalci Hansu Frankovi skutečně mysleli: „Der hat net her g’hört.“¹

Rozpačitě jsem přikývl. My, Frankovi, jsme tam nikdy nepatřili. Mezi tyhle prabavorské statky s jejich prabavorskými obyvateli. My, s naší vlajkou s hákovým křížem, která byla vztyčena na vysokém stožáru před Schoberhofem.

„Vlajka s hákovým křížem se vyvěšovala jenom ve dny, kdy to bylo nařízeno. Nikdo to nedělal denně. Vůbec nám to neodpovídá,“ poučil mě Norman. Těm sedlákům ve styku s manželi Frankovými vadilo určitě něco nepříjemnějšího než vlajka s hákovým křížem před Schoberhofem.

„Tak to není, já jsem byl hodně rád sám. Brečel jsem, když jsem jednou, to mi mohlo být tak osm let, sešel se svými kamarády Schorschem a Martinem Leitnerovými z Kirchbergerhofu na lavičce, přímo naproti Schoberhofu. Vykládali jsme si o sedlácích. Já jsem řekl: ‚Vždyť jsem také sedlák. Přece jsem z Schoberhofu.‘ Martin a Schorsch se jenom smáli: ‚Nee, ty nejseš žádněj selskej kluk, ty seš ministerskej parchant.‘

To jsem tehdy žalostně plakal. Mimochodem: to, že Martinovi a Schorschovi rodiče o nás podle mámy špatně mluvili, bylo určité dáno tím, že starý Leitner byl dost bohatý. Nemusel být nacistům za nic vděčný. Táta byl oblíbený proto, že se všemi mluvil a nebyl do-

¹ Bavorským dialektem: „Ten sem nikdy nepatřil.“ pozn. překl.

*„Táta neměl tušení, kým jsem.
Ani nevěděl, že boxuji. A když mi dával
dárky, tak byly určitě špatné.“*

„No dobře. Brečel jsem, když máma odcházela. Později jsem zřejmě došel k poznání, že nechtěla se mnou a se Sigríd být. Pak jsem s brečením přestal.“

A začal s chladností.

Poněvadž jsi měl ve svém dětství a mládí služebnictvo, získal jsi vážnost, o kterou přicházíš, jenom když jsi namol. Přiznávám ti dokonce ohromný charakterový výkon, který jsi sám vyjádřil takto: „Byl jsem počat navzdory duchovnímu okolí.“

Mlčky si bere pralinku.

„MŮJ KRÁSNÝ GENERÁLNÍ GOUVERNEMENT“

V době německého přepadení Polska ti bylo jedenáct let. Jak jsi prožíval tátovu profesní změnu?

„Když se máma od otce dověděla, že by měl převzít Polsko, řekla jenom: ‚Proboha, v Polsku je taková zima.‘ Táta už byl v Krakově a já ho tam se Sigrid a s mámou poprvé navštívil. Táta byl jako vždy milý a ukázal nám své služební sídlo. Hrad na mě působil ohromujícím dojmem. Ještě nás vidím, jak se vezeme v mercedesu nahoru, zlaté kupole katedrál – bylo to úchvatné. Na samotném hradě na mě nejprve udělala dojem jeho pochmurnost. A legračně to tam páchlo. Zvětralým vzduchem. Na Wawelu byl nábytek. Nový přišel jenom do části, kterou jsme obývali. Za to, že to byl pěkný nábytek, jsme vděčili Evropě. Celá Evropa se snažila.“

Co prosím?

Směje se.

„Je to legrační – na tom obrovském hradu nebylo pro rodinu vlastně místo. Máma si musela zařídit ložnici kdesi vzadu. A když jsme za ní chtěli jít, museli jsme se Sigrid procházet studenými sály. Na první den na Wawelu nikdy nezapomenu. Dostali jsme celou krabici polských čokolád Wedel. Později se mi na hradu moc líbilo. Okamžitě jsem byl nadšený z arkýřového pokoje, ve kterém jsem bydlel. S prastarými koženými tapetami! A všude dokola okna. Z nich jsem mohl házet dolů prázdné láhve od minerálky. Na zdi rozšiřující se dolů se hlučně roztrískávaly. Jinak by to nebyla žádná legrace. K místnosti náležel malý stůl a jedna židle. V rádiu u hlavy mé postele jsem hledal tak dlouho, až jsem mohl poslouchat svůj swing. Existovaly známé vojenské stanice, které hrály úplně po americku. Před mým pokojem začínalo úzké točité schodiště, které vedlo k předsálí té nejkrásnější síně, jakou jsem kdy viděl. Tam z kuchyně podávali mně a Sigrid snídani.“

S mámou a tátou?

„Máma s námi nikdy nebyla. A táta byl stejně pořád na cestách.“

*„Táta byl jako vždy milý a ukázal nám v Krakově své služební sídlo.
Hrad na mě působil ohromujícím dojmem. Ještě nás vidím,
jak se vezeme v mercedesu nahoru.“*

Z křišťálové misky vyndává další pralinku, strká si ji do pusy a cucá ji. „Ano, Krakov jsem měl moc rád. Krakov je malý. Všechno se dá obejít pěšky. Burgstraße a náměstí Adolfa Hitlera, to nám úplně stačilo. Měli jsme všechno – velkolepý plavecký bazén, hrad, hřiště – bylo to nádherné! Každý den jsem jel do školy na kole. Vždycky ve stejnou dobu, stejnou cestou. Dodatečně se divím, že se mě nikdo nepokusil unést nebo zastřelit. V Krakově jsem se vždycky cítil dobře – ve škole, v bazénu, při bití židovských dětí.“

Směje se mi do zděšeného obličeje.

„A tátův sluha Nickl mi v Krakově dával kapesné ve zlotých.“

Kolik?

„No, když nepočítám židovský deputát, tak deset tisíc zlotých měsíčně. Blbost! Myslím, že jsem na den dostával kapesné 50 feniků ve zlotých. Máma nám občas také něco strčila, ale v penězích jsme se nepopili.“

Normane, ty posloucháš swing, házíš láhve a po dobrých 65 letech vstává při jednom mém čtení z mých knih v Krakově nějaká Polka, říká, že je prý můj ročník narození, a pak pokračuje: „Pane Franku,

kdybyste si tak dokázal představit, s jakým strachem jsem se jako malá holka kradla kolem hradu. Wawel byl tehdy pro nás, Poláky, strašidelnou skálou.“

Norman vrtí hlavou: „To na mě neplatí.“

Dva roky po tvé klidné smrti jsem navštívil tvůj pokoj. Obrovský prostor s překrásným výhledem na krakovské Staré město. No jo, Bomi, z té výšky jsi zločiny Němců určitě neviděl. Výkřiky bolesti k tvému arkýřovému vězení nedolehly. Možná jsi slyšel jenom povely strážního oddílu SS, který Wawel hlídal. A skutečně: tvůj drahocenný noční azyl byl daleko od obytných místností mámy nebo táty. Jak osamělý musels být.

„Na hradě mi byl táta nejbliže. Byl tak laskavý. Skutečně milý otec. A cigarety a doutníky. ‚A dej si sekt!‘ Náhdera! Nebo: ‚Chtěl bys smoking?‘ Vůbec jsem nevěděl, co to smoking je. Snažil se, aby si mě získal. Nějaký vnitřní pocit mu říkal: Nezezárneš. Chtěl vidět svého syna s doutníkem a ve smokingu. Jednou jsem přišel z krakovské školy se špatnou známkou. Myslím, že to byla pětka z počtů. Vynadal mi. ‚Jak jenom můžeš!!!‘

A já se ho zeptal: ‚Ty, táto, mohu jet s Gertem do Zakopaného?‘

‚Ano, ale vezmi si s sebou početnici!‘

„Kdyby měli všichni Židé psy, dali bychom se s nimi do řeči a nemuseli bychom je zplynovat.“ Norman s ‚Tommyem‘, rodiči a Sigrid.

Ostatně kvůli tátovi jsem si znechutil latinu. Když jsem přišel domů, zeptal se mě třeba: „Jak se řekne: Královna nabádá námořníky?“

„Regina monet nautas.“

„A jak se řekne: Královny nabádají námořníka?“

„Reginae monent nautam.“

To pak byl spokojený. Jako by neměly královny nic jiného na práci! Strašné, pořád tyhle otázky na školu.“

Třeba měl najednou o tebe skutečný zájem.

„Ne, myslím, že si neuměl se mnou nic začít. Tátovi by se moc líbilo, kdybych vydával časopis jako on, když chodil do školy. ‚Akvárium‘ nebo ‚Terárium‘. Mnohem víc se svěřoval Michelovi. Také proto, že měl jeho jméno ‚Hans Michael‘. A navíc já jsem se podobal matce a Michel jemu. Mámu považoval za hloupou. Jinými slovy: Norman – také blbý!“

Ale ty si neustále protiřečíš. Ve svém dopise tátovi 8. května 1946 do norimberského vězení mu to připomínáš: *Právě jsem si ještě jednou přeříkal všechna slovíčka, která jsme se měli naučit, neboť mi za 3/4 hodiny začíná vyučování. Protože jsou mezi nimi slovíčka nauta a regina, musím teď myslet na ty krásné neděle před osmi lety. Myslím, že mě budou provázet po celý život: Regina monet nautas.*

No tak, Bomi, típytí se to snad ve tvém kalném pravém oku jedna slzička blažených vzpomínek?

„To je jenom od cigaretového kouře. V rozvodové krizi rodičů mě s tátou spojovalo zvláště společné rodinné jídlo. Nebylo to tak, že bychom v Krakově každý den společně obědvali. Bylo to úplně nepravidelné, protože míval zasedání nebo něco takového. Když mi v Německém domě v Krakově předával přestupní diplom do Hitlerjugend, srdečně se smál. Byl strašně milý, když mi podával ruku. Tak opravdově milý. Hned po předání diplomů měl táta projev. Vyprávěl, že v Berlíně sedí Hitler v přívalu pum a pro celý svět je nepřitelem. V tu chvíli jsem si jenom pomyslel: To je ale blbost! Hitler přece vyhlásil celému světu válku! Naše vnitřní pouto se okamžitě zase přerhlo.“

A řekls mu potom při jídle: „Tati, to byl přece Hitler, kdo všem vyhlásil válku!“?

„Ne, to jsem nemusel. Táta od roku 1943 nepůsobil nijak šťastně. Při jídle se pořád víc uzavíral do sebe. A stále častěji chodil v civilu. Myslím si, že svou roli generálního guvernéra už jenom hrál.“

No ano, po konferenci ve Wannsee v lednu 1942, na kterou poslal

svého státního tajemníka Bühlera, věděl, co se v jeho říši bude dál dít. V Norimberku tuhle znalost striktně popíral.

„Bohužel. To se mi teď znovu zřetelně objevuje před očima: když si táta myslel, že ho nikdo nepozoruje, působil na mě vždycky smutným dojmem. Dnes bych řekl, že byl smutný z toho, že věděl, jaký osud ho čeká. V letech 1943 a 1944 se v Krakově soukromě zabýval jenom Napoleonem. Myslím, že v tom hledal nějakou spojitost se sebou.

Já sám jsem byl stoupencem Francouzské revoluce. Byla nevyhnutelná. Obecně ale přívržencem revolucí nejsem. Intelektuálové ji vždy někam posunou, protože myslí jenom na sebe. Jinými slovy: neexistují žádné lidové revoluce.“

Jak to myslíš? Táta chtěl z Krakova zahájit revoluci proti Hitlerovi? V té nejtěsnější shodě se Stauffenbergem?

„Stauffenberg by našemu otci nevěřil. Bohužel.“

Krakov, 23. května 1940

Můj vůdce!

Svým, pro mě tak vysoce ceněným a potěšujícím blahopřáním k mým narozeninám jste mi, můj vůdce, připravil hrdou radost. Ve svém životě znám jen jeden cíl: osvědčit své síly ve Vašich službách.

Ať žijete, můj vůdce!

Stále a navždy

Váš

dr. Frank

„No jo, to je už docela odporné. Úplně si představuji, jak sedí ve své pracovně pod Dámou s hranostajem od Leonarda da Vinciho a píše to. Něco tak nabubřelého! Psal stejně, jak vypadal. Ostatně táta v soukromí oslovoval Hitlera vždycky jménem. Kdyby mu říkal „vůdce“, sám by se přece degradoval. Tátovou největší chybou byla jeho ješitnost. Že neměl dost sebedůvěry. Nikdy si nekladl otázky, jestli jedná správně. I při své inteligenci věřil těm nacistickým nesmyslům. Strýc Otto mi jednou vyprávěl, že tátu doprovázel k vlaku, protože měl někde řečnit. Zeptal se ho: ‚Hansi, máš vůbec rukopis projevu?‘

Táta jenom se smíchem mávl rukou:

‚Jo, jo, Otto!‘ Vždycky si myslel, že je tak chytrý, že nepotřebuje žádné poznámky.“

Nebo protože ty nacistické žvásty, které ze sebe při každé řeči blil, stejně znal nazpaměť?

„To je možné. Tohle křiklounství nacistických pohlavárů mně připadalo úplně nemožné. Tátovo taky.“

Vyprávěj mi o Židech, které jsi viděl.

„Nemohu si vzpomenout. Nevěděl jsem nic ani o krakovském ghettu. Každý den jsem si prohlížel *Krakauer Zeitung*. Jednou se tam objevila fotografie, jak skládám slib při vstupu do Hitlerjugend, a táta mi předává diplom. Nebyl jsem na to nijak zvlášť pyšný.“

Jaké to bylo, když jsi přišel do *Deutsche Oberschule Krakau*?

„Nádherné! Čistě klukovská třída. V létě jsme nosili pumpky, v zimě dlouhé kalhoty. Německá střední škola stála přímo proti sídlu vlády a Institutu pro německé studium východních území. Tehdy mě spolužáci vždycky upozorňovali, když nad Wawelem vlála vlajka s hákovým křížem: ‚Tvůj táta je na hradě.‘ Byla to ale blbost, protože vlajka tam visela pořád. Velice důležité: jednou jsme museli zůstat po škole, celá třída. Navrhl jsem, aby každý přijel do školy v kočáře. Oblečený v tmavém obleku a se slamákem na hlavě. Všichni to tak udělali. Dvacet kočárů! Dočista britské. Přitom je zajímavé, že učitelé nic neřikali. Určitě věděli, kdo za tím je. Ale úplně beze slova nás nechali být.“

Chlapecká střední škola v Krakově

Vysvědčení za 2. třetinu školního roku od 16. prosince 1940

Celkové hodnocení:

Žák rychle chápe, sebezjistě se rozhoduje a všechno mu připadá snadné. Jeho zájem a snaha se zaměřují na všechny předměty.

To mám ze Spolkového archívu. Jsou v něm uloženy dokonce stvrzenky za tvoje zaplacené školné.

„Tak to musí být pro dějiny Německa skutečně důležité!“

Roční vysvědčení Německé střední školy v Krakově za školní rok 1940/41 ze 14. června 1941: Celkové hodnocení: vypadá to, že Norman se tělesně, duševně a charakterově vyvíjí velice uspokojivým způsobem.

Jediné velmi dobře jsi měl z dějepisu.

„Dějepis mě zajímal nejvíc.“

To bys teď neměl vůbec říkat.

„Proč ne?“